

Vergaderjaar 2023–2024

36 045

Situatie in de Oekraïne

Nr. 182

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK VAN EEN DELEGATIE VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR EUROPESE ZAKEN AAN OEKRAÏNE VAN 1 TOT EN MET 2 APRIL 2024

Vastgesteld 14 mei 2024

Een delegatie van de vaste Kamercommissies voor Buitenlandse Zaken en voor Europese Zaken heeft op 1 en 2 april 2024 een werkbezoek gebracht aan Oekraïne. De delegatie brengt hierbij beknopt verslag uit van dit bezoek. Het doel van het bezoek was om ter plaatse geïnformeerd te worden over de actuele situatie in Oekraïne. Daarnaast beoogde de delegatie inzicht te krijgen in de maatschappelijke impact van de oorlog. Tevens wenste de delegatie met dit bezoek steun uit te spreken aan Oekraïne. De algemene politieke boodschap van alle Oekraïense gesprekspartners was dat het land Nederland dankbaar is voor de tot nu toe geleverde en toegezegde militaire en financiële steun. Tegelijkertijd is er nog veel meer nodig om de strijd tegen Rusland te kunnen winnen, een strijd die het land niet alleen voor zichzelf voert, aldus de Oekraïense gesprekspartners, maar ook ter verdediging van de Europese veiligheidsarchitectuur en Westerse waarden van democratie en vrijheid. De Nederlandse delegatie benadrukte in de gesprekken steeds de brede parlementaire consensus die in Nederland bestaat inzake steun aan Oekraïne. De delegatie werd in de aanloop naar en tijdens het werkbezoek uitstekend ondersteund door de Nederlandse ambassade in Kyiv, specifiek door de plaatsvervangend Chef de Poste Esselien van Eerten en tweede ambassadesecretaris Sebastiaan van der Weide. De delegatie is hen zeer erkentelijk voor deze goede ondersteuning. De delegatie bestond uit de leden **Brekelmans** (delegatieleider, VVD), **Klaver** (GroenLinks/PvdA), **Piri** (GroenLinks/PvdA), **Van Campen** (VVD), **Kahraman** (NSC), **Podt** (D66) **Tuinman** (BBB), **Ceder** (ChristenUnie) en **Dassen** (Volt).

Programma

Het bezoek begon bij aankomst met een veiligheidsbriefing en aansluitend een ontbijtbriefing door de Chef de Poste Jennes de Mol over de actuele (veiligheid)situatie in het land, de benodigde steun uit het Westen en de gevolgen van de verkiezingen in Europa en de Verenigde Staten.

Vervolgens verplaatste de delegatie zich naar de Verkhovna Rada, het Oekraïens parlement. Daar voerde de delegatie eerst een gesprek met de eerste ondervoorzitter Oleksandr Korniienko en de voorzitter van de vriendschapsgroep Oekraïne–Nederland, Andrii Zhupanyn. De ondervoorzitter sprak dank uit voor het bezoek van deze grote delegatie op de dag voorafgaand aan de conferentie «Restoring Justice for Ukraine» die in Den Haag plaatsvindt op 2 april 2024. De voorzitter van de vriendschapsgroep sloot zich daarbij aan en benadrukte dat niet veel delegaties ook buiten Kyiv gaan kijken, zoals de Nederlandse delegatie van plan is op dinsdag 2 april. Toegelicht werd dat de onrust en aanvallen weer toenemen. De energievoorziening is ook een punt van zorg. Zo zijn de afgelopen nachten gasopslagen bestookt. Aangegeven werd dat Oekraïne meer hulp nodig heeft in de vorm van materieel, zoals F-16's voor de strijdkrachten. Er wordt stil gestaan bij de bilaterale veiligheidsovereenkomst tussen Nederland en Oekraïne. Zo snel mogelijke toetreding tot de Europese Unie wordt als een belangrijke stap vooruit gezien. De ondervoorzitter gaf aan dat alle benodigde stappen zijn gezet, waardoor de technische onderhandelingen voor integratie van Oekraïne in de EU kunnen beginnen. Ook werd stilgestaan bij de verkiezingen voor een nieuw parlement in Oekraïne, die eigenlijk in oktober vorig jaar hadden moeten plaatsvinden en de presidentsverkiezingen die rond deze tijd waren gepland. Deze verkiezingen kunnen niet gehouden worden zolang het lang in oorlog verkeert.

Daarna voerde de delegatie een gesprek met de commissie voor integratie van Oekraïne in de Europese Unie. Aanwezig zijn de commissievoorzitter, Ivanna Klymush-Tsintsadze en de leden Vadym Halaychuk en Valentyn Nalyvaychenko. De commissievoorzitter sprak dank uit voor de Nederlandse steun, zowel militair, financieel als humanitair. Zij trapte af met een pleidooi voor het belang van wapenleveringen aan Oekraïne, zeker in het licht van de toegenomen aanvallen van de afgelopen dagen. Met name aan de noordelijke grens zijn de aanvallen toegenomen. De toegezegde F-16's zijn zeer welkom. Daarnaast moeten havens worden hersteld, zodat de graanexport kan worden hervat. Ook werd stilgestaan bij de toetreding van Oekraïne tot de EU. Hierbij werd door de Oekraïense gesprekspartners gepleit voor een «staged accession» waarbij Oekraïne stapsgewijs meer voordelen krijgt als ze aan bepaalde voorwaarden voldoet. Benadrukt werd dat, als Oekraïne valt, de rest van Europa niet veilig is. Volgens de commissievoorzitter moet Oekraïne inzetten op het terughalen van Oekraïense vluchtelingen. Zij zijn hard nodig om het land weer op te bouwen, met name in overheidsfuncties.

Vervolgens ging de delegatie in gesprek met de commissie voor defensie en veiligheid, Oleksandr Zavitnevych, Yehor Cherniev en Olena Khomenko. Dank wordt uitgesproken voor de militaire, financiële en humanitaire steun van Nederland aan Oekraïne en voor de sanctiepakketten die de EU tegen Rusland heeft getroffen. Toch is er meer nodig om de oorlog te winnen. De hoeveelheid munitie die Oekraïne heeft en krijgt staat in schril contrast tot wat Rusland op het land afvuurt. Ook in dit gesprek wordt stilgestaan bij de integratie van Oekraïne in de EU. De vooruitgang wordt genoemd en het belang van snelle toetreding.

Tijdens de lunch werd door de delegatie een op een gesproken met de vriendschapsgroep Nederland–Oekraïne.

Na de lunch vond een gesprek plaats bij het kabinet van Ministers. Bij verhindering van de Onderminister Olha Stefanyshina, heeft de delegatie gesproken met de directeur-generaal Oleksandr Ilkov, onder andere over het EU-kandidaat lidmaatschap van Oekraïne. Ook wil Oekraïne graag toetreden tot de NAVO om zo de defensiemogelijkheden te versterken.

De delegatie ontving 's middags een briefing van twee medewerkers van de EU advisory mission (EUAM). Deze organisatie is bedoeld om de Oekraïense autoriteiten te helpen bij de hervorming van de civiele veiligheidssector. Maura O'Sullivan en Lynn Sheehan vertelden over de organisatie die sinds 2014 actief is in Oekraïne. De Oekraïense regering heeft de EU benaderd voor steun voor de hervorming van de wetshandhaving en de instellingen en agentschappen voor de rechtsstaat en voor het herstel van het vertrouwen bij de bevolking. Sindsdien heeft EUAM Ukraine nauw samengewerkt met haar Oekraïense tegenhangers om een duurzame hervorming van de civiele veiligheidssector te bespoedigen, door strategisch advies en praktische ondersteuning te bieden voor specifieke hervormingsmaatregelen in overeenstemming met de EU-normen en de internationale beginselen van goed bestuur en mensenrechten. De civiele veiligheidssector omvat instellingen die verantwoordelijk zijn voor wetshandhaving en de rechtsstaat, zoals het Ministerie van Binnenlandse Zaken, het Ministerie van Justitie, de nationale politie, het openbaar ministerie, de veiligheidsdienst, de staatsgrenswacht, lokale rechtbanken, corruptiebestrijdingsinstanties als ook het maatschappelijk middenveld en het parlement van Oekraïne. Deze missie wordt gefinancierd uit het CSDP-budget. Daarnaast draagt Nederland ook nog apart bij.

Tijdens een receptie op de residentie was er voor de delegatieleden gelegenheid bilaterale gesprekken te voeren met genodigde parlementariërs en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld.

Op dinsdag 2 april legde de delegatie een aantal bezoeken buiten Kyiv af, die inzicht boden in de concrete schade en de operationele effecten van de oorlog. Ten eerste bezocht de delegatie een thermische energiecentrale ten noordoosten van Kyiv, die maar liefst vijf keer het doelwit is geweest van raketaanvallen, meest recent eind 2023. Deze centrale voorziet in 30% van de energievoorziening van de Oekraïense hoofdstad. Onder begeleiding van de plaatsvervangend Minister van Energie, mevrouw Svitlana Gynchuk, en de directeur van de centrale, de heer Vyacheslav Bind, kreeg de delegatie de schade te zien die het gevolg is van deze aanvallen. Hoewel er zichtbaar kleinschalige fysieke maatregelen waren genomen om de centrale te beschermen tegen Russische agressie, werd duidelijk dat de meest effectieve bescherming bestaat uit anti-raketinstallaties, die Russische raketten uit de lucht moeten schieten. In de week van het delegatiebezoek stelde de Oekraïense regering nog zeker 25 extra Patriot-luchtverdedigingssystemen en bijbehorende raketten nodig te hebben om de toegenomen raketaanvallen te kunnen afslaan. De Russische strategie lijkt erop gericht te zijn om Oekraïense raketafweersystemen te verzadigen met grote hoeveelheden drones en raketten.

Vervolgens bezocht de delegatie in Brovary een kantoor van de Britse organisatie HALO Trust, die zich bezighoudt met het opruimen van mijnen in Oekraïne en andere landen. De werkzaamheden van deze organisatie richten zich op gebieden die eerder in de oorlog bezet zijn door het Russische leger en waaruit de Russen zich vervolgens hebben teruggetrokken. Een gebied met in totaal vijf maal de oppervlakte van Nederland is daarbij «vervuild» geraakt door mijnen, die door het Russische leger geplaatst zijn. Deze mijnen vormen een veiligheidsprobleem voor de bewoners van deze gebieden en specifiek voor boeren, voor wie zij een belemmering zijn om hun akkers weer in gebruik te nemen. HALO Trust werkt met een Oekraïense staf van 1.122 mensen, die verdeeld over 47 teams gebieden ten noorden en oosten van Kyiv en Kharkiv en in de regio-Mykolaiv bezoeken om mijnenvelden te identificeren en op te ruimen. Sinds het begin van haar werkzaamheden in mei 2022 heeft HALO Trust 3.360.733 m² geruimd en daarbij 6.189 mijnen verwijderd. De

Britse programma-manager gaf aan dat het in dit tempo 150 jaar zou duren voor alle geïdentificeerde mijnenvelden zijn geruimd. De delegatie bezocht vervolgens een veld buiten Brovary, waar personeel van HALO Trust getraind wordt om door middel van drones met infraroodcamera's mijnen op te sporen.

Het volgende bezoek werd gebracht aan een project van de organisatie Open Door Ukraine in Novoselivka, een voorstadje van Tsjernihiv. In februari en maart 2022 is Novoselivka bijna volledig verwoest als gevolg van artillerieaanvallen en luchtbombardementen door Russische troepen. De overlevende bevolking koos ervoor om, ondanks de grootschalige verwoestingen, in de regio te blijven, waar zij tijdelijk onderkomen kregen in containerwoningen die door Polen zijn geleverd. Open Door Ukraine draagt bij aan de wederopbouw van Novoselivka met de reconstructie van een aantal huizen op basis van een snelle, ecologische bouwstijl. Vijf van deze nieuwe huizen werden op 2 april opgeleverd aan bewoners, die de sleutels kregen overgedragen in aanwezigheid van de Kamerdelegatie.

Tot slot bracht de delegatie een bezoek aan het centrum van Tsjernihiv, waar de delegatie een rondleiding kreeg door het theater dat op 19 augustus 2023 zwaar beschadigd raakte door een gerichte Russische raketaanval. Hoewel de schade aan het dak van het theater en aan het aanpalende plein nog duidelijk zichtbaar waren, zijn zeven maanden na de aanval de herstelwerkzaamheden in volle gang en zijn toneelvoorstellingen hervat in een deel van het gebouw, dat veilig genoeg is bevonden. Dit bezoek maakte niet alleen duidelijk hoe de gewone burgerbevolking in Oekraïne getroffen wordt door de oorlog, maar leverde ook een voorbeeld van de veerkracht waarmee de Oekraïense samenleving probeert de schade snel te herstellen en het gewone leven weer op te pakken.

De voorzitter van de delegatie,
Brekelmans

De griffiers van de delegatie,
Hessing-Puts
Westerhoff